

מראי מקומות- בבא קמא ע"ו

וע"ע במנחת חינוך (נ"ד, ל"ה), שהביא שהרמב"ם ג"כ חולק על תוס' וס"ל דאין חילוק בין קדשי בדק הבית וקדשי מזבח לענין זה, ובין כך אמרי' דהקדש אינה כמכירה, אבל הראב"ד ס"ל כשי' התוס'. ועוד כ' שם דלשי' התוס' דהקדש מהני כמכירה, א"כ אם שואל על הקדשו שוב לא יתחייב בד' וה', כיון דנמצא דלמפרע לא חל ההקדש. וכ' הקובץ ביאורים (נט) דאי"ז דומה למש"כ תוס' לקמן (עט. ד"ה גנב) דלמ"ד יאוש קני ע"כ מיירי דהקדשו קודם יאוש, וא"כ ההקדש אינו חל, וכ' תוס' דמ"מ חייב, כיון דעשה מעשה הקדש, ולא בעי אהנו מעשיו, דהתם מה שמעכב ההקדש הוא רק מה שיש לו הגנבה באיסור, ובזה אמרי' דכיון דעשה "מעשה" מכירה, דהיינו מעשה הקדש, סגי בהכי, דכך הוא גזה"כ, אע"פ שאינו חל. אבל אם מה שההקדש אינו חל הוא מחמת טעות, או שנעקר למפרע, דהיינו ג"כ מדיני טעות, בזה לא אמרי' דהוי "מעשה מכירה" כלל, כיון דכל המעשה הי' בטעות, ופטור.

(ד) אמרי', ר"ש אמילתא אחריתי קאי, והכי קתני, אין הגונב אחר הגנב משלם תשלומי ד' וה' - הק' רעק"א, לכאו' הי' מסתבר לומר דר"ש ס"ל דאפי' גונב אחר הגנב יהי' צריך לשלם ד' וה', לפי שאף שאין הגנבה ממון של הבעלים, מ"מ הרי הוא גורם לממון אצלו, דאם יאבד יהי' צריך הגנב ראשון לשלם לבעלים. וא"כ לכאו' הגנב שני גנב זה ממנו, וא"כ לכאו' יהי' צריך לשלם לו ד' וה', אולם מלשון הברייתא משמע דאינו חולק ר"ש אלא בציוור דקדשים, ולמה, והניח בקו'. וכ' האפיקי ים (ב', סוף סי' י"א, ד"ה והי') להק' עוד, דמה מהני מה שהוא אצלו דבר הגורם לממון, הרי סכ"ס אינו ברשותו, לפי שאסור לו בהנאה, כמו כל קדשים שאסורים בהנאה, וא"כ נהי דהוי שלו, אולם הדין בכפל הוא דאינו חייב אלא אם גנב ממי שהוא שלו והוא ג"כ ברשותו, וכאן הרי אינו ברשותו. והוכיח מזה, דבאמת מקרי ברשותו של הגנב, דכיון דיכול הוא להקדישו לקרבן

(א) הא מני ר"ש היא, דאמר קדשים שחייב באחריותן ברשותי דמרי' קיימי- הק' במנחת שלמה, מה בכך דהוי ברשותו לעין חיוב אחריות, דהא סכ"ס ודאי יש כאן מכירה, שהרי ע"י ההקדש יצא מרשותו, ושוב אינו יכול להחזיר החפץ לבעליו, ובפרט אם נאמר דהפקר חשיב כמכירה לענין ד' וה', והיינו דלענין חיוב ד' וה' סגי במה שהוציא מרשותו, כ"ש דקשה טפי הא דהקדש, למה לא יהי' חשיב מכירה, הא ודאי יצא מרשותו, והניח בקו'.

(ב) ר"ש היא וכו' - העיר רש"י, א"כ למה אינו חייב משום טביחה. ותי' דאע"ג דברשות גנב קיימא דאם אבדו חייב באחריותם להקדש, חל עליו מיהא שם הקדש לאפוקי מרשות מרה קמא, ולא דמרה קא טבח. ופי' בתור"פ, דאינו חייב על טביחה משום דלאו דמרי' קא טבח, משום דקני ל' ביאוש ושינוי רשות (עכ"פ לפי מה שמגיהין בתור"פ, למחוק תיבת "או"). דהיינו, דמה שהי' יכול הגנב להקדיש השור, אע"פ שאינו שלו, היינו משום דבכ"א בהקדשו הו"ל שינוי רשות, וכאן מיירי לאחר יאוש, וא"כ הו"ל יאוש ושינוי רשות, והגנב והקדש קנאוה בכ"א, וממילא לא הוי של הנגנב. וע"ע בחזון איש (י"ח, י"ג) דאכן כ' לפרש כן בדעת רש"י ג"כ.

(ג) מעיקרא תורא דראובן והשתא תורא דראובן- העיר תוס' דלקמן אמרי' למעשה כקו' הגמ', דכשמקדישו חייב, משום דמה לי מכרו להדיוט, וכו', ולכאו' דלא כמסקנא דהכא. והחילוק הוא דכאן מיירי בקדשי מזבח, דאמרי' מעיקרא תורא דראובן וכו', דהא עכשיו קרבנו של ראובן הוא. משא"כ לקמן מיירי בקדשי בדק הבית, ובזה נעשה ממון של הקדש לגמרי ע"י הקדשו, ואין שייך להמקדיש כלל, ולכן שפיר אמרי' דמה לי מכרו להדיוט מה לי מכרו להקדש. אולם כ' התוס' רי"ד דאפי' אם הקדישו לבדק הבית עדיין שמו עליו, שהרי הבעלים צריכין להוסיף חומש בפדיונו וכל אדם אין מוסיפין חומש (ולא הק' מהגמ' לקמן, וצ"ע).

באיסור. וע"ע בתוס' דכ' דאה"נ, נקט הגמ' קו' לר"ש לפי מ"ד דאינה לשחיטה אלא לבסוף, אבל למ"ד שישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף קשה לכ"ע.

(ו) **והרי חזרה קרן לבעלים - פי' החזון איש** (י"ח, י"א, לעו). דס"ד דמיירי לאחר שנוק הדם, וקו' הגמ' הוא דלא הו"ל להיות חייב כפל, משום דהו"ל כבר חזרה הקרן לבעלים קודם העמב"ד, וממילא אין חיוב ד' וה'. אלא דהק' דא"כ למה לא מוקמי' בשעמד בדין ואמרו לו להחזירו לו, ושוב טבחו. ולכן ביאר דקו' הגמ' הוא דצריך להיות כל השחיטה באיסורא, ואם שחטו להיות לשם בעליו, א"כ הו"ל השחיטה בהתירא, כיון דיהי' הריצוי לבעלים הראשונים. ומה שתי' הגמ' דמיירי כשנשפך הדם, ביאר החזון איש דאף די"ל דלכאו' בשעת שחיטה הי' שחיטה דהתירא, אינו כן, לפי דכיון דשחט שלא ברצון בעלים, א"כ אינו נחשב שחיטה דהתירא א"כ נתכפר לו לבעלים למעשה. וא"כ, אם סכ"ס נמצא דנתכפר הבעלים, א"כ שפיר י"ל דלמפרע הי' שחיטה דהתירא. אבל אם נשפך הדם, נתגלה למפרע דשחיטה זו לא היתה שחיטה דהתירא, דלא נתרצה הבעלים בשחיטה זו. וע"ע מש"כ שם בגדר חזרה קרן לבעלים, דאינו דוקא אם חזרה הגנבה עצמה, אלא אפי' אם חזרה דמי הגנבה חשיב חזר קרן לבעלים, אלא דכ' דצריך להחזיר דוקא כל דמי הגנבה, ואם החזיר רק חלק הדמים, אז עדיין יכול להתחייב כפל על כולו, וע"ע מש"כ בזה.

(ז) **ור"ל אמר בשוחט בעלי מומין בחוץ - פרש"י** דמיירי בבעלי מומין מעיקרן, דאי בשקדם הקדשן למומן, תו לא חזו לפדיון משנשחטו, דהא קדשי מזבח בכלל העמדה והערכה היא, ומשנשחטה אינו יכולה לעמוד, אבל בבעל מום מעיקרו אי"צ העמדה והערכה. והק' ע"ז התוס' רי"ד, מה שייך לומר בבעלי מומין מעיקרא שהם קדשים שחייב באחריותן [הרי קדשי בדק הבית הם, ולא מציינו חיוב אחריות בזה]. וכ' דצ"ל דהציוור הוא כגון שאמר הרי עלי עולה, ואח"כ הפריש שור בעל מום ואמר יהא קדוש זה לדמיו, שאביא מדמיו עולתי, וחלה עליו קדושת דמים, וחייב באחריותו

לשמו, או בבדק הבית שיהי' לדורון ממנו, א"כ שפיר הוי חשיב ברשותו. וא"כ, י"ל דבכל גנב, מה דאמרי' דאינו יכול להקדישו לפי שאינו שלו, אין הביאור הוא דברשותו הוא, דבאמת אינו ברשותו, דמה שהחזיק בו באיסור אינו נחשב ברשותו (ומה דאמרי' לפי שאינו שלו, כ"ש דאינו ברשותו, ובכלל מאתיים מנה). וא"כ, יש ליישב בזה קו' רעק"א, דודאי אינו משלם ד' וה' לגנב ראשון, דאף דהוי שלו משום דהו"ל דבר הגורם לממון, אולם לא עדיף מהבעלים, וכמו דאינו ברשותו של הבעלים, גם אינו ברשותו של הגנב, וא"כ ממילא גם ר"ש מודה בזה דאינו משלם ד' וה' (וע"ש בהמשך מש"כ לפקפק ע"ז, דאולי באמת ברשותו של הגנב הוא). **וע"ע באור שמח** (גניבה א', י"ז, ד"ה והנראה), שכ' דתשלומי כפל לא שייך אלא במקום שהוא צריך להיות ברשות שהוא שם, לא כן בגנב או גולן שהחפץ שהוא ברשותו אינו צריך להיות שם, רק כל אדם מצווה להשיב החפץ לבעליו, וליטול מן הגנב או הגולן בעל כרחו, וכיון שכך, ודאי הלוקחו מבית הגנב לא נקרא דלקחו מבית האיש, שאינו צריך להיות ברשותו, רק מצוה על כל מי שיכול ליטלה מביתו ולהשיבו לבעליו ששיבנו. **וע"ע במנחת שלמה** שכ' ליישב (ע"פ דעת הראב"ד) דאף בגנב איכא גווני דפטור מאחריות, וכמו בהיזק שאינו ניכר יכול לומר הרש"ל, ולכן לא אמרי' בזה דבר הגורם לממון, משא"כ בקדשים, שחייב באחריותן דכל שלא הקריבה לא נפטר מאחריות בכל גווני, שפיר חשיב דבר הגורם לממון.

(ח) **קדשים נמי שחיטה שאינה ראוי' היא - הק' הרשב"א**, לכאו' ק' ג"כ לרבנן דס"ל דשחיטה שאינה ראוי' שמה שחיטה, שהרי לפי ר' יוחנן דס"ל דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, א"כ מיד כשהתחיל לשחוט בחוץ אסרה, ואידך כי שחיט לאו דידי' קא שחיט, וא"כ לכ"ע יש להק' למה חייב. ותי' דכיון דכבר הק' הגמ' כן לענין שחוטי חוץ, ותי' דיכול לאוקמי דמיירי בששחט מקצת סימנים בחוץ וגמרן בפנים, א"כ גם כאן ידע הגמ' דהי' יכול לתרץ בששחט מקצת סימנים בפנים וגמרן בחוץ, וא"כ שפיר שחיט כולי'

(ז) יש נותר שהוא מטמא אוכלין, ויש נותר שאינו מטמא אוכלין- הק' החזון איש (ידיים ז', י"ד, ד"ה ולכ"ע), דכ"ע מודו דפיגול ונותר מטמאין הידים, ולכן למה לי טומאת אוכלין בנותר, תיפוק לי' מדין טומאת ידים. ואי לענין טומאה דאורייתא, הא מסקינן במנחות (קב:) דלענין דרבנן קאמר ומשום חיבת הקודש, ונשאר החזו"א בקו'.

שאם יאבד צריך להפריש דמים אחרים לקנות עולתו וְלִכְאוּ אִפִּי בְּלֹא הַפְּרִשַׁת דָּמָיו חַיִּיב הוּא בְּאַחֲרֵי עוֹלָתוֹ, שֶׁהָרִי לֹא הִתְנַה מְעִיקְרָא דְחַיִּיב בְּעוֹלָתוֹ רַק מִמְעוֹת אֵלּוּ, וְאוּלַי יֵשׁ עֲלָיו חַיִּיב מִיּוֹחֵד לְהַפְּרִישׁ דָּמִים לְעוֹלָתוֹ. וְע"ע **בפני יהושע** שהאריך להק' על רש"י, דאין שייך כאן כלל לחלק בין חיוב באחריותן ובין אינו חייב באחריותן, כיון דע"כ מיירי שהם קדשי בדק הבית, והניח בצ"ע. ותוס' הביא מר"ת דמפרש דמיירי באמת בשקדם הקדשו למומו, וכיון דבשעת פירכוס, דהיינו לאחר שחיטה, עדיין יכול לעמוד, א"כ בן העמדה והערכה הוא, ושפיר שייך בה פדיון.

(ח) תהי בה ר"א, לר' יוחנן וכו'- פרש"י דפריך לרבין אליבא דר' יוחנן, דתי' דמיירי דשחט בפנים שלא לשם בעלים, וע"ז הק' דהלא הזריקה מתרת, ולא סגי בשחיטה בלחוד, ולמה חשיב זה שחיטה ראוי'. וכ' המהרש"א שאינו יודע מ"ש דנקט רש"י דקו' הגמ' הוא לרבין דוקא, ואילו תוס' כ' להיפוך, דהקו' הוא למ"ד דנשפך, אבל לרבין, דלבסוף נזרק, לא פריך מידי. וע' בתוס' ר' פרץ דנקט בדעת רש"י דכוונתו שהקו' הוא לכ"ע, אף לרבין, ושאיין הקו' לרבין דוקא. ובישוב הערת תוס', דהא נזרק לבסוף, כ' התור"פ דכיון דבשעת השחיטה עדיין לא נזרק הדם, אשתכח דעכשיו שחיטה שאינה ראוי' היא. וע"ע בחי' הראב"ד באריכות בביאור קו' הגמ'.

(ט) כל העומד לזרוק כזרוק דמי- כ' בשטמ"ק בשם הרמ"ה, דאין הכוונה לומר דאע"ג דלא נזרק הדם ולא נפדית ההקדש, מותר באכילה, חדא, דהא קרא כתיב ודם זבחיך ישפך על מזבח ד' אלקיך והבשר תאכל. ועוד, דא"כ, אדקא מיירי רבנן לענין טמויי טומאת אוכלין, ילמוד לענין היתר אכילה, וכ"ש לטמויי טומאת אוכלין. אלא הביאור הוא דקמ"ל דדיינינן בהו כדין דבר הראוי לאכילה, ואוכלי שאתה יכול להאכילו לאחרים קרינן ביי', שהרי ראוי הוא לזרוק הדם ולהתיר הבשר באכילה, ולפדותו ולהתירו לאכילה לאחר פדיון, והיינו דקאמר ר"ש כל העומד לזרוק כזרוק דמי, וכל העומד לפדות כפדוי דמי.